

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА:

методичні рекомендації для практичних занять здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 072 «Фінансів, банківської справи та страхування», спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної форми навчання

МИКОЛАЇВ

2020

УДК 336.14

Б98

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету протокол № 5 від 21.12.2020 року.

Укладач:

О.І. Мельник – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

О.І. Лугова – канд. екон. наук, ст. викладач кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет;

Т.Ю. Сластіон – головний бухгалтер ТОВ «Золотий колос» Вітовського району.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2020

Зміст

ПЕРЕДМОВА	4
Структурно-логічна схема вивчення дисципліни	6
Практичне заняття 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	7
Практичне заняття 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	10
Практичне заняття 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	12
Практичне заняття 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України	16
Практичне заняття 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	18
Практичне заняття 6. Система доходів бюджету	22
Практичне заняття 7. Система видатків бюджету	24
Практичне заняття 8. Місцеві бюджети: особливості формування та виконання	28
Практичне заняття 9. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	30
Практичне заняття 10. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	34
Практичне заняття 11. Видатки бюджету на оборону та управління	37
Практичне заняття 12. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	41
РЕКОМЕНДОВАНІ ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ АКТИ	47

ПЕРЕДМОВА

Бюджетні процеси відіграють важливу роль у розвитку економіки країни, впливаючи на стан економічних процесів та соціального забезпечення, внутрішній і зовнішній баланси держави. Ефективна система управління фінансовими потоками в межах бюджетної системи та раціональна система бюджетних правовідносин повинні стати базою для зростання суспільного добробуту. Бюджетна система є провідною ланкою державних фінансів. Держава використовує бюджет як інструмент реалізації соціально-економічної політики, адже він відображає складну систему перерозподільних відносин у суспільстві, охоплює практично кожну юридичну та фізичну особу.

Мета вивчення навчальної дисципліни є вивчення сутності бюджетних відносин і характеру їх впливу на суспільство. Тільки на цій основі можливо забезпечити ефективне управління бюджетом і фінансовою діяльністю в державі в цілому.

Після засвоєння матеріалу навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;

- теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;

- механізм функціонування державних фінансів, у тому числі бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування;

- принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування;

- вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави;

- свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Вивчивши курс, здобувач вищої освіти повинен вміти:

- визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.;

- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова система, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем;

- володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування;

- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності;

- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів;

- абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;

- спілкуватись в усній та письмовій формі іноземною мовою у професійній діяльності;

- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;

- визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку;

- демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні;

- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань;

- виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення;

- визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «Бюджетна система»

для здобувачів вищої освіти ступеня «Бакалавр» спеціальностей
072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та 071 «Облік і
оподаткування» денної форми навчання

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА	Змістовий модуль 1. Основи бюджетної системи	Тема 1 Сутність, призначення і роль бюджету держави.
		Тема 2 Бюджет як основний фінансовий план держави.
		Тема 3 Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.
		Тема 4 Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України.
		Тема 5 Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.
	Змістовий модуль 2. Доходи і видатки бюджетів	Тема 6 Система доходів бюджету.
		Тема 7 Система видатків бюджету.
		Тема 8 Місцеві бюджети: особливості формування та виконання.
		Тема 9 Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.
		Тема 10 Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу.
		Тема 11 Видатки бюджету на оборону та управління.
		Тема 12 Видатки бюджету на обслуговування державного боргу.

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

1. Сутність і роль бюджету держави.
2. Бюджетна політика держави як складова фінансової політики.
3. Призначення та структура бюджетного механізму.

Основні категорії і поняття теми: бюджет, бюджетна централізація ВВП, бюджетна політика, інструменти бюджетної політики, принципи бюджетної політики, бюджетний механізм, бюджетні методи, бюджетні важелі, бюджетні інструменти, бюджетне законодавство.

Завдання 1. Визначити, в чому полягає відмінність між реальним та номінальним ВВП. Пояснити, яким чином і з якою метою розраховується реальний ВВП. Дати визначення, що таке дефлятор ВВП. Розрахунки занести в таблицю (за останні 10 років). Зробити висновки.

Роки	Номінальний ВВП, млрд грн	Дефлятор ВВП, %	Реальний ВВП, млрд грн
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			

Завдання 2. У звітному році номінальний ВВП збільшився з 480 млрд грн до 600 млрд грн, а дефлятор ВВП – із 120% до 150%. Що станеться з реальним ВВП за таких умов? Зробити висновки.

Завдання 3. У базовому році реальний ВВП країни становив 270 млрд євро. В аналізованому році реальний ВВП збільшився на 5%, а ціни – на 20%. Розрахувати номінальний ВВП в аналізованому році.

Завдання 4. Розрахувати темп інфляції, якщо реальний ВВП у звітному році становив 1200 млрд грн, а у базисному 1100 млрд грн. Номінальний ВВП у звітному році склав 1400 млрд грн, а у базисному 1200 млрд грн.

Тестові завдання

1. Державний бюджет як економічна категорія – це:

а) система економічних відносин, що складаються у суспільстві в процесі формування, розподілу і використання централізованого фонду держави;

б) грошові відносини, що виникають у державі з юридичними особами у зв'язку зі створенням централізованих фінансів;

в) сукупна вартість продукції та послуг, які вироблені резидентами країни протягом року;

г) вартість необхідного продукту всіх зайнятих у суспільному виробництві і вартість додаткового продукту.

2. На який рік Україна як незалежна держава склала свій перший проект державного бюджету:

а) 1991;

б) 1992;

в) 1995;

г) 1996.

3. Функції бюджету:

а) розподільча, контрольна;

б) захист демократії;

в) соціальна, регулююча;

г) правильні відповіді а) і в);

д) усі відповіді вірні.

4. Державний бюджет України – це:

а) кошторис доходів і видатків;

б) план регулювання фінансових відносин між державою, підприємствами і населенням;

в) план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

г) сукупна вартість продукції та послуг, які вироблені резидентами країни протягом року.

5. Наукова обґрунтованість як принцип формування фінансових планів базується на:

а) прогнозуванні видатків;

б) економічній обґрунтованості фінансових показників та відображені загальних процесів економічного та соціального розвитку;

- в) цільовому призначенні фінансування;
- г) аналізі статистичних даних.

6. Будучи фінансовим планом держави, державний бюджет:

- а) є постановою Кабінету Міністрів України;
- б) є Указом Президента України;
- в) має силу закону, прийнятого Верховною Радою України;
- г) є розпорядженням НБУ.

7. Яка модель характеризується поміркованим рівнем централізації ВВП у бюджеті (35-45% ВВП):

- а) американська;
- б) скандинавська;
- в) японська;
- г) західноєвропейська.

8. Бюджетний механізм – це:

а) система адміністративних та економічних заходів впливу для забезпечення мобілізації фінансових ресурсів бюджету в оптимальному обсязі, їх ефективного розміщення та економного використання з метою подальшого розвитку суспільства, визначеного бюджетно-фінансовою політикою держави;

б) сукупність заходів держави з організації та використання бюджетних ресурсів для забезпечення економічного та соціального розвитку суспільства;

в) система економічних відносин, що складаються у суспільстві в процесі формування, розподілу і використання централізованого фонду держави;

г) грошові відносини, що виникають у державі з юридичними особами у зв'язку зі створенням централізованих фінансів.

9. Сукупність заходів держави з організації та використання бюджетних ресурсів для забезпечення економічного та соціального розвитку суспільства – це:

- а) бюджетне планування;
- б) бюджетна політика;
- в) бюджетне прогнозування;
- г) бюджетний механізм.

10. Складовими бюджетного механізму є:

- а) доходи і видатки;
- б) бюджетні методи і бюджетні важелі;
- в) бюджетні інструменти і бюджетне законодавство;
- г) правильні відповіді б) і в);
- д) усі відповіді вірні.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

1. Сутність та складові елементи бюджету.
2. Поняття бюджетної класифікації.
3. Завдання, принципи і методи бюджетного планування та прогнозування.
4. Бюджетний процес і його складові.
5. Загальний та спеціальний фонди бюджету.

Основні категорії і поняття теми: бюджет, доходи бюджету, видатки бюджету, бюджетна класифікація, бюджетне планування, програмно-цільовий метод, бюджетне прогнозування, загальний фонд бюджету, спеціальний фонд бюджету.

Завдання 1. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер відповідно до Бюджетного кодексу України:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Видатки бюджету 2. Витрати бюджету 3. Доходи бюджету 4. Надходження бюджету 	<p>а) податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, стягнення яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ), повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів із депозитів, надходження, унаслідок продажу/подання цінних паперів;</p> <p>б) видатки бюджету, надання кредитів із бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів;</p> <p>в) податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, стягнення яких передбачено чинним законодавством (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ);</p> <p>г) кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом</p>
---	--

Завдання 2. Розкрийте зміст етапів бюджетного процесу в Україні відповідно до чинного законодавства:

Етапи бюджетного процесу	Відповідальні за проведення	Терміни

Завдання 3. Планові показники Державного бюджету країни становлять (млрд грн): доходи – 355,6; видатки – 399,1; повернення бюджетних коштів із депозитів – 7,3; розміщення бюджетних коштів на депозитах – 6,1; внутрішні запозичення – 51,5; надходження, унаслідок продажу цінних паперів, – 3,7; зовнішні запозичення – 18,3; придбання цінних паперів – 3,5; повернення кредитів до бюджету – 4,2; надходження від приватизації державного майна – 15,4; надання кредитів із бюджету – 5,6; погашення внутрішніх зобов'язань – 20,8. Визначте загальний обсяг витрат і надходжень бюджету.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте суть бюджету як фінансового плану держави.
2. Поясніть призначення бюджетної класифікації та назвіть її складові.
3. Розкрийте суть і складові загального та спеціального фондів бюджету.
4. Розкрийте суть та особливості бюджетного прогнозування
5. Охарактеризуйте програмно-цільовий метод бюджетного планування.
6. Перелічіть основні етапи бюджетного процесу відповідно до Бюджетного кодексу України.

Завдання 2. Плановий обсяг доходів державного бюджету становить 2657,36 млрд грн, видатків – 2976,51 млрд грн, надання кредитів з бюджету – 90,23 млрд грн, повернення кредитів до бюджету – 80,17 млрд грн. Визначте абсолютну величину бюджетного дефіциту.

Завдання 3. Плановий обсяг видатків загального фонду державного бюджету становив 926 млрд грн. Визначте, у якому максимальному розмірі може бути затверджено оборотний залишок бюджетних коштів.

Тестові завдання

1. Згідно із бюджетним законодавством дефіцит бюджету – це:

- а) перевищення доходів над видатками;
- б) перевищення видатків над доходами;
- в) перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету);
- г) перевищення доходів бюджету над його видатками (з урахуванням різниці між поверненням кредитів до бюджету та наданням кредитів з бюджету).

2. У яких випадках виникає профіцит бюджету?

- а) у разі перевищення доходів над видатками
- б) у разі перевищення видатків над доходами
- в). при рівному співвідношенні між доходами і видатками бюджету
- г) при збалансуванні бюджету за допомогою позик

3. Відповідно до Бюджетного кодексу України: «Профіцит бюджету затверджується з метою погашення боргу, забезпечення встановленого розміру оборотного залишку бюджетних коштів та придбання цінних паперів». При цьому «Оборотний залишок бюджетних коштів встановлюється у розмірі ?????? і затверджується у законі про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет)».

- а) не більше 3% ВВП
- б) на рівні 10% ВВП
- в) не більше 2 % планових видатків загального фонду бюджету
- г) на рівні 3 % планових видатків спеціального фонду бюджету

4. Оберіть правильне твердження.....

- а) бюджетний дефіцит позитивно впливає на економічне зростання в країні
- б) бюджетний дефіцит стримує економічне зростання і завжди призводить до дефолту
- в) бюджетний дефіцит має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки країни
- г) затвердження Державного бюджету із дефіцитом заборонено законодавством України.

5. Джерелами фінансування бюджету згідно із Бюджетним кодексом України є:

- а) кошти від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень; кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації);
- б) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів; вільний залишок бюджетних коштів;
- в) емісійні кошти НБУ;
- г) вірні відповіді А і В;
- д) усі відповіді вірні.

6. У яких випадках виникає дефіцит бюджету?

- а) у разі перевищення доходів над видатками
- б) у разі перевищення видатків над доходами
- в) при рівному співвідношенні між доходами і видатками бюджету
- г) при збалансуванні бюджету за допомогою позик

7. Фактичний бюджетний дефіцит - це

- а) коли обсяг його дорівнює загальним доходам від податків за вирахуванням трансфертних платежів
- б) різниця між структурним і циклічним дефіцитом
- в) реальне перевищення видатків над доходами, офіційно зафіксоване як правило наприкінці бюджетного року;
- г) вірна відповідь відсутня.

8. Прихований бюджетний дефіцит - це

- а) коли обсяг його дорівнює загальним доходам від податків за вирахуванням трансфертних платежів
- б) різниця між структурним і циклічним дефіцитом

в) реальне перевищення видатків над доходами, офіційно зафіксоване як правило наприкінці бюджетного року;

г) занижена величина фактичного бюджетного дефіциту і державного боргу, що нерідко здійснюється цілеспрямовано і є результатом певної політичної ситуації.

9. Свідомий дефіцит виникає в умовах

а) кризових явищ в економіці

б) високого рівня виробленого ВВП

в) достатності ресурсів у суспільстві і досить високому рівні доходів юридичних та фізичних осіб

г) падіння платоспроможного попиту при підвищенні пропозиції товарів і послуг в країні

10. У якому випадку дефіцит розглядається як припустимий?

а) не більше 3% ВВП

б) на рівні 10% ВВП

в) не більше 20% ВВП

г) не більше 50 % ВВП

Тема 4. Бюджетний устрій і побудова бюджетної системи України

1. Бюджетний устрій та структура бюджетної системи України.
2. Принципи бюджетної системи України.
3. Бюджетна децентралізація в Україні.

Основні категорії і поняття теми: бюджетний устрій; бюджетна система; державний бюджет; місцевий бюджет; зведений бюджет; принципи бюджетної системи; бюджетна децентралізація.

Завдання 1. Охарактеризуйте основні показники зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за останні п'ять років.

Показники (млн грн)	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.
Зведений бюджет					
Доходи					
Видатки					
Кредитування					
Дефіцит/Профіцит					
Державний бюджет					
Доходи					
Видатки					
Кредитування					
Дефіцит/Профіцит					
Місцеві бюджети					
Доходи					
Видатки					
Кредитування					
Дефіцит/Профіцит					

Завдання 2. Визначте обсяг дохідної частини зведеного бюджету області, зведеного бюджету району області та зведеного бюджету міста обласного значення з районним поділом, якщо:

доходи обласного бюджету становлять 10,2 млрд грн;

доходи районного у області бюджету – 0,7 млрд грн;

доходи бюджету міста обласного значення (з районним поділом) – 2,4 млрд грн;

сумарний обсяг доходів зведених бюджетів районів області – 6,0 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів районів міста обласного значення (з районним поділом) – 0,2 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів міст обласного значення (без районного поділу) – 1,7 млрд грн;

сумарний обсяг доходів бюджетів міст районного значення – 0,4 млрд грн;

сумарний обсяг доходів селищних бюджетів – 0,6 млрд грн;

сумарний обсяг доходів сільських бюджетів – 0,7 млрд грн.

Довідково: кількість міст обласного значення з районним поділом в області – одне.

Завдання 3. Наведіть основні показники розвитку бюджетної децентралізації в Україні за останні п'ять років. Зробіть висновки.

Показники	Роки				
	20__	20__	20__	20__	20__
Кількість ОТГ, од.					
Кількість територіальних громад, що об'єдналися та приєдналися					
Кількість жителів ОТГ, млн осіб					
Площа ОТГ, тис. кв. км					
Середня кількість територіальних громад, які об'єдналися в одній ОТГ, од.					
Середня чисельність населення 1 ОТГ, осіб					
Власні доходи місцевих бюджетів на 1 мешканця, млн грн					
Місцеві податки і збори на 1 мешканця, млн грн					

Питання для самоконтролю:

1. Надайте визначення бюджетного устрою та його закріплення у законодавстві України.

2. Надайте визначення бюджетної системи та назвіть складові частини бюджетної системи України.

3. Назвіть та охарактеризуйте принципи бюджетної системи України.

4. Визначте, що становить зведений бюджет та поясніть, на яких рівнях його розраховують.

5. Охарактеризуйте основні етапи та завдання бюджетної децентралізації в Україні.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання

1. Сутність міжбюджетних відносин, їх характеристика та регулювання.
2. Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Основні категорії і поняття теми: міжбюджетні відносини; міжбюджетні трансферти; дотації; субвенції; базова дотація; реверсна дотація; додаткові дотації; індекс податкоспроможності; горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій.

Завдання 1. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і літер:

1. Дотації	а) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
2. Міжбюджетні відносини	б) вид трансфертів для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про їх надання;
3. Субвенції	в) форма взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими ланками системи місцевих бюджетів, між місцевими та державним бюджетами;
4. Міжбюджетні трансферти	г) кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;
5. Реверсна дотація	д) вид трансфертів, що не мають цільового характеру, передаються загальною сумою та підлягають розподілу їх набувачем;
6. Базова дотація	е) коефіцієнт, що визначає рівень податкоспроможності відповідного місцевого бюджету порівняно з аналогічним середнім показником по Україні у розрахунку на 1 людину;
7. Додаткові дотації	є) трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;
8. Індекс податкоспроможності	ж) вид трансфертів, які формуються в окремих випадках у Державному бюджеті України (наприклад, на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг, встановлених державою).

Завдання 2. Розрахуйте індекс податкоспроможності обласного бюджету за надходженнями податку на доходи фізичних осіб, якщо такі надходження до обласного бюджету з розрахунку на одну особу – жителя області – становлять 236,22 грн, а середній рівень надходження податку до всіх обласних бюджетів із розрахунку на одного жителя України – 295,56 грн.

Завдання 3. Здійснити розрахунок реверсної дотації для бюджету ОТГ на 2020 рік за даними таблиці:

Визначення середнього показника по Україні (для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ) для місцевих бюджетів на 2020 рік	
надходження податку на доходи фізичних осіб (60 %) за 2018 рік	54 056 000,8 тис грн
населення станом на 01.01.2019 р.	35 879,5 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності)	
граничні межі індексу податкоспроможності:	
верхня – 110 %	
нижня – 90 %	
Розрахунок трансферту по бюджету ОТГ	
Реверсна дотація	
надходження ПДФО (60 %) по ОТГ за 2018 рік	30 282,97 тис грн
населення станом на 01.01.2019 р.	17,411 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності)	
реверсна дотація на 1 жителя	
реверсна дотація – всього	

Завдання 4. Здійснити розрахунок базової дотації для бюджету ОТГ на 2020 рік за даними таблиці:

Визначення середнього показника по Україні (для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ) для місцевих бюджетів на 2020 рік	
надходження податку на доходи фізичних осіб (60 %) за 2018 рік	54 056 000,8 тис грн
населення станом на 01.01.2019 р.	35 879,5 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності)	
граничні межі індексу податкоспроможності:	
верхня – 110 %	
нижня – 90 %	
Розрахунок трансферту по бюджету ОТГ	
Базова дотація	
надходження ПДФО (60 %) по ОТГ за 2017 рік	10 568,595 тис. грн.
населення станом на 01.01.2018 р.	11,127 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності)	
базова дотація на 1 жителя	
базова дотація – всього	

Завдання 5. Індекс податкоспроможності обласного бюджету, розрахований за податком на прибуток підприємств, становить 1,05. Визначте суму реверсної дотації, яку буде вилучено з обласного бюджету.

Завдання 6. Визначте суми міжбюджетних трансфертів для здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності території, якщо:

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету міста обласного значення в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 19,146 328 млн грн;

фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до всіх бюджетів міст обласного значення і районів становлять 32 354,6 млн грн;

кількість населення міста обласного значення на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 33,227 тис. осіб;

кількість населення України (крім АР Крим, м. Києва) на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 40 204,4 тис. осіб.

Тестові завдання

1. Відповідно до Бюджетного кодексу України міжбюджетні трансферти – це :

А) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

Б) форма взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими ланками системи місцевих бюджетів, між місцевими та державним бюджетами;

В) кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;

Г) кошти, що не мають цільового характеру, передаються загальною сумою та підлягають розподілу їх набувачем.

2. Кошти за міжбюджетними трансфертами:

А) передаються безповоротно

Б) передаються з поверненням, але без оплати

В) передаються з поверненням, але без процентів

Г) залучаються до інших установ

3. Що означає принцип субсидіарності?

А) доступність субсидій для кожного

Б) активне використання субсидій

В) максимальне наближення гарантованих послуг до споживача

Г) достатність обсягу коштів для споживачів

4. Які існують форми регулювання, що використовуються при формуванні міжбюджетних відносин?

А. централізована та територіальна

Б) федеративна та унітарна

В) централізована, децентралізована та змішана

Г) федеративна і змішана

5. Індекси податкоспроможності місцевих бюджетів не можуть змінювати й переглядати частіше ніж один раз на рік, крім таких випадків:

- а) виділення нових або зміни статусу вже наявних адміністративно-територіальних одиниць;
- б) зміни місцезнаходження суб'єктів господарювання – платників податків;
- в) зміни податкового законодавства;
- г) усі відповіді правильні.

6. Відповідно до розпису Державного бюджету України, перерахування базової та реверсної дотацій здійснюють органи Державної казначейської служби України:

- а) щоденно;
- б) щотижнево;
- в) щодавно;
- г) один раз на місяць.

7. Кошти у формі реверсної дотації підлягають передачі з бюджету міста обласного значення до Державного бюджету України, якщо значення індексу податкоспроможності міста:

- а) розрахованого за надходженнями за податком на доходи фізичних осіб, є більшим ніж 1,1;
- б) розрахованого за надходженнями за податком на прибуток підприємств, є меншим ніж 0,9;
- в) розрахованого за надходженнями за ПДФО, перебуває у межах 0,9 – 1,1;
- г) розрахованого за надходженнями за ПДФО та податком на прибуток, є меншим ніж 1,1.

8. До міжбюджетних трансфертів належать:

- а) дотації і субвенції;
- б) базова, реверсна і додаткові дотації;
- в) базова, реверсна дотації і субвенції;
- г) вірна відповідь відсутня.

9. Види дотацій, передбачених законодавством України:

- а) освітня, медична, на надання пільг та житлових субсидій населенню;
- б) базова, реверсна і додаткові;
- в) базова, реверсна, на надання пільг та житлових субсидій населенню;
- г) вірна відповідь відсутня.

10. Вид трансфертів, що не мають цільового характеру, передаються загальною сумою та підлягають розподілу їх набувачем, це – :

- а) субвенція;
- б) дотація;
- в) реверсна дотація;
- г) субсидія.

Тема 7. Система видатків бюджету

1. Суть, структура та класифікація видатків бюджету.
2. Бюджетне фінансування: принципи, форми та методи.
3. Кошторисне фінансування видатків бюджетних установ.

Основні категорії і поняття теми: видатки бюджету; витрати бюджету; резервний фонд бюджету; Державний фонд регіонального розвитку; оборотний залишок бюджетних коштів; тимчасовий касовий розрив; таємні видатки; захищені статті видатків; функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету; економічна класифікація видатків бюджету; класифікація кредитування видатків бюджету; відомча класифікація видатків та кредитування; програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету державного бюджету; бюджетне фінансування; метод Єдиного казначейського рахунку; кошторисне фінансування; кошторис бюджетної установи; бюджетні асигнування; бюджетні призначення.

Завдання 1. На основі опрацювання Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 № 2456-VI заповнити таблицю з визначення термінів:

1.	Витрати бюджету		А. повноваження головного розпорядника бюджетних коштів, надане Бюджетним кодексом, законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), яке має кількісні, часові і цільові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування
2.	Фінансування бюджету		Б. належні відповідно до законодавства надходження бюджету та витрати бюджету
3.	Розпис бюджету		В. будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому
4.	Видатки бюджету		Г. надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету
5.	Одержувач бюджетних коштів		Д. операції органів державної влади і місцевого самоврядування, Національного банку України, фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, суб'єктів господарювання державного і комунального секторів економіки, що не відображаються у показниках бюджету, але можуть призвести до зменшення надходжень бюджету та/або потребувати додаткових витрат бюджету в майбутньому

6.	Бюджетне асигнування		Е. повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження
7.	Квазіфіскальні операції		Є. кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом
8.	Бюджетне призначення		Ж. суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету
9.	Бюджетні кошти (кошти бюджету)		З. документ, в якому встановлюється розподіл доходів, фінансування бюджету, повернення кредитів до бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації
10.	Бюджетне зобов'язання		І. видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів

Завдання 2. Визначте захищені статті в системі видатків бюджету (сутність та складові):

Завдання 3. На основі опрацювання Наказу Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» від 14.01.2011 №11 визначити коди за економічною класифікацією:

Економічна класифікація видатків бюджету

Найменування	Код
Поточні видатки	
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	
Використання товарів і послуг	
Обслуговування боргових зобов'язань	
Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	
Капітальні видатки	
Придбання основного капіталу	
Створення державних запасів і резервів	
Придбання землі та нематеріальних активів	
Капітальні трансферти	
Нерозподілені видатки	

Завдання 4. Розрахувати структуру видатків бюджету за групами бюджетної класифікації за останні роки. Зробити висновки.

Роки	Видатки зведеного бюджету, млн. грн	У тому числі:			
		Поточні, млн. грн	%	Капітальні, млн. грн	%
2012					
2013					
2014					
2015					
2016					
2017					
2018					
2019					
2020					

Завдання 5. На основі опрацювання ст. 82-84 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 № 2456-VI здійснити розподіл видатків бюджету на три групи та визначити джерела їх здійснення.

Питання для самоконтролю

1. Надайте порівняльну характеристику визначення понять «видатки бюджету» та «витрати бюджету».
2. За якими ознаками можна класифікувати видатки бюджету?
3. У чому полягає сутність функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету, економічної класифікації видатків бюджету, відомчої та програмної класифікації видатків та кредитування бюджету?
4. Охарактеризуйте функціональну структуру видатків.
5. Проаналізуйте розподіл видатків за економічною класифікацією.
6. Охарактеризуйте відомчу класифікацію видатків бюджету.
7. Визначте особливості програмної класифікації видатків.
8. Які видатки бюджету належать до захищених статей?
9. Надайте визначення бюджетного фінансування.
10. У яких формах здійснюється бюджетне фінансування?
11. Охарактеризуйте методи бюджетного фінансування.
12. Надайте визначення «нормування видатків», «норма видатків» та охарактеризуйте їх види.
13. Надайте визначення кошторисного фінансування.
14. Охарактеризуйте сутність поняття «кошторис» та його складові.
15. Назвіть основні принципи кошторисного фінансування.
16. Охарактеризуйте порядок складання проєктів кошторису, їх розгляду, затвердження та виконання.

Тема 8. Місцеві бюджети: особливості формування та виконання

1. Доходи місцевих бюджетів України.
2. Видатки місцевих бюджетів України.
3. Складання, розгляд, затвердження та виконання місцевих бюджетів.
4. Особливості здійснення місцевих запозичень та надання місцевих гарантій.

Основні категорії і поняття теми: місцевий бюджет; доходи місцевих бюджетів; видатки місцевих бюджетів; місцеві запозичення; місцеві гарантії; бюджетна децентралізація; бюджет ОТГ; місцевий борг.

Завдання 1. Визначити склад та структуру дохідної частини місцевого бюджету (на вибір здобувача вищої освіти) за останній звітний рік. Зробити висновки.

Склад та структура виконання дохідної частини бюджету
_____ (зазначити назву місцевого бюджету) у 20__ р.

Код	Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом	
		тис грн	%	тис грн	%	тис грн	%
10000000	Податкові надходження						
20000000	Неподаткові надходження						
30000000	Доходи від операцій з капіталом						
40000000	Офіційні трансферти						
	Разом						

Завдання 2. Визначити склад та структуру видаткової частини місцевого бюджету (на вибір здобувача вищої освіти) за останній звітний рік з урахуванням кодів бюджетної класифікації. Зробити висновки.

Тема 9. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

1. Видатки бюджету на розвиток економіки держави.
2. Видатки бюджету на розвиток науки.

Основні категорії і поняття теми: видатки на економічну діяльність; бюджетна програма; бюджетні інвестиції; видатки на розвиток науки; фундаментальні дослідження; прикладні дослідження.

Завдання 1. На основі опрацювання Закону України «Про Державний бюджет України на ____ (поточний) рік» визначити головних розпорядників бюджетних коштів за кодами бюджетної класифікації **0400 Економічна діяльність**.

Код	Найменування	Головні розпорядники бюджетних коштів
0400	Економічна діяльність	
0410	Загальна економічна, торговельна та трудова діяльність	
0411		
0412		
0420	Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство	
0421		
0422		
0423		
0430	Паливно-енергетичний комплекс	
0431		
0432		
0433		
0434		
0440	Інша промисловість та будівництво	
0441		
0442		
0443		
0444		

Показники	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.
Валовий внутрішній продукт, млн грн					
Видатки державного бюджету на науку, млн грн					
Частка видатків бюджету в ВВП, %					
Гарантована частка видатків бюджету у ВВП, %					
Відхилення фактичної та гарантованої частки видатків бюджету на науку у ВВП, %					

Питання для самоконтролю:

1. Надайте визначення видатків на економічну діяльність. Охарактеризуйте склад видатків на розвиток економіки.
2. Надайте визначення бюджетним інвестиціям та охарактеризуйте їх склад.
3. Надайте визначення видатків на науку. Проаналізуйте виконання видаткової частини Державного бюджету України щодо фінансування науки.
4. Охарактеризуйте джерела фінансування науки в Україні.
5. Перелічіть пріоритетні напрями фінансування науково-технічної діяльності, визначені законодавством.

Тема 10. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу

1. Характеристика видатків бюджету на соціальну сферу.
2. Особливості бюджетного фінансування соціального захисту та соціального забезпечення.
3. Видатки на освіту.
4. Видатки на охорону здоров'я.
5. Видатки на розвиток культури та мистецтва.
6. Видатки на розвиток фізичної культури і спорту.

Основні категорії і поняття теми: соціальна сфера; соціальна політика; соціальне забезпечення; соціальне страхування; соціальний захист; державні соціальні стандарти; державні соціальні гарантії; субсидії; прожитковий мінімум; освіта; видатки на охорону здоров'я; видатки на розвиток культури та мистецтва; видатки на розвиток фізичної культури і спорту.

Завдання 1. Навести розміри прожиткового мінімуму в Україні на ____ (поточний) рік за соціальними та демографічними групами.

Прожитковий мінімум в Україні за соціальними та демографічними групами у 20__ році

Період	Загальний показник	Діти до 6 років	Діти від 6 до 18 років	Працездатні особи	Особи, що втратили працездатність

Завдання 2. Розрахувати динаміку та структуру видатків Зведеного бюджету України за групами бюджетної класифікації за останні шість років. Зробити висновки.

Завдання 3. На основі опрацювання Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» від 21.11.1992 № 2811-ХІІ визначити особливості різних видів державних соціальних допомог.

Вид допомоги	Право на допомогу	Умови надання	Тривалість виплати	Розмір
Допомога у зв'язку з вагітністю та пологами				
Допомога при народженні дитини, одноразова натуральна допомога «пакунок малюка»				
Допомога при усиновленні дитини				
Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування				
Допомога на дітей одиницям матерям				

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність і роль витрат держави на соціальну сферу і соціальний захист?
2. Назвіть види та форми соціальних гарантій з боку держави та напрями їх реалізації.
3. У чому полягає сутність соціальної політики держави: зміст, завдання, об'єкт, суб'єкт та межі компетенції.
4. Охарактеризуйте склад витрат держави на соціальну сферу і соціальний захист.
5. У чому полягають особливості фінансування освіти в сучасних умовах. Перелічіть джерела.
6. Охарактеризуйте стан фінансування вищої освіти в Україні.

Тема 11. Видатки бюджету на оборону та управління

1. Бюджетні видатки на національну оборону.
2. Бюджетні видатки на державне управління.
3. Видатки бюджету на правоохоронну діяльність і безпеку держави.

Основні категорії і поняття теми: військова оборона; національна оборона; цивільна оборона; видатки на оборону; видатки на державне управління; видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу; таємні видатки.

Завдання 1. На основі опрацювання Закону України «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-ХІІ заповнити таблицю з визначення термінів:

1.		система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту
2.		здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту
3.		складова частина оборонного планування, що містить сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту
4.		застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України.
5.		особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень
6.		сукупність військових з'єднань і частин та органів управління ними, які комплектуються військовослужбовцями і призначені для оборони України, захисту її суверенітету, державної незалежності і національних інтересів, територіальної цілісності і недоторканності у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій
7.		сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом спеціальних дій підрозділів Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних (оперативних) цілей, які проводяться за єдиним задумом самостійно або у взаємодії з військовими частинами, іншими підрозділами Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів України та інших складових сил оборони для виконання завдань

Завдання 2. На основі опрацювання Наказу Міністерства фінансів України «Про бюджетну класифікацію» від 14.01.2011 №11 визначити групи видатків за функціональною класифікацією.

Функціональна класифікація видатків бюджету

Код	Найменування
0100	Загальнодержавні функції
0110	
0120	
0130	
0150	
0160	
0170	
0180	

Код	Найменування
0200	Оборона
0210	
0220	
0230	
0240	
0250	
0260	

Код	Найменування
0300	Громадський порядок, безпека та судова влада
0310	
0320	
0330	
0340	
0350	
0360	
0370	
0380	

Завдання 3. На основі опрацювання Закону України «Про Державний бюджет України на ____ (поточний) рік» визначити головних розпорядників бюджетних коштів за кодами бюджетної класифікації **0100 Загальнодержавні функції**.

Код	Найменування	Головні розпорядники бюджетних коштів
0100	Загальнодержавні функції	
0110	Вищі органи державного управління, органи місцевої влади та місцевого самоврядування, фінансова та зовнішньополітична діяльність	
0111		

0112		
0113		
0120	Економічна допомога зарубіжним країнам	
0130	Інші загальні функції державного управління	
0131		
0132		
0133		
0150	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері державного управління	
0160	Проведення виборів та референдумів	
0170	Обслуговування боргу	
0180	Міжбюджетні трансферти	

Завдання 4. На основі опрацювання Закону України «Про Державний бюджет України на ____ (поточний) рік» визначити головних розпорядників бюджетних коштів за кодами бюджетної класифікації **0300 Громадський порядок, безпека та судова влада.**

Код	Найменування	Головні розпорядники бюджетних коштів
0300	Громадський порядок, безпека та судова влада	
0310		
0320		
0330		
0340		
0350		
0360		
0370		
0380		

Завдання 5. Навести склад та розрахувати структуру видатків Державного бюджету України на (1-й варіант - оборону; 2-й варіант - громадський порядок, безпеку та судову владу; 3-й варіант - управління) за групами функціональної класифікації видатків за п'ять останніх звітних роки. Зробити висновки.

Склад видатків Державного бюджету України на _____
(1-й варіант - оборону; 2-й варіант - громадський порядок, безпеку та судову владу; 3-й варіант - управління), млн грн

Назва видатків	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.
Оборона					
Військова оборона					
...					
...					
...					
...					
...					

Структура видатків Державного бюджету України на _____
(1-й варіант - оборону; 2-й варіант - громадський порядок, безпеку та судову владу; 3-й варіант - управління), %

Назва видатків	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.	20__ р.
Оборона	100	100	100	100	100
Військова оборона					
...					
...					
...					
...					
...					

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте основні нормативні документи, якими урегульовано базові засади оборони в Україні.
2. Визначте склад видатків на оборону.
3. Назвіть основні напрями витрачання коштів щодо військової та цивільної оборони та порядок їхнього фінансування.
4. Назвіть склад бюджетних видатків на державне управління.
5. Визначте перелік основних видатків на громадський порядок та безпеку держави.
6. Розкрийте особливості видатків на судову владу в Україні.

Тема 12. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу

1. Державні запозичення як джерело формування державного боргу.
2. Державний борг: сутність і управління ним.
3. Видатки бюджету на управління державним боргом, його обслуговування і погашення.
4. Агентство з управління державним боргом України.

Основні категорії і поняття теми: державні запозичення; фінансування бюджету; державний борг; гарантований державою борг; внутрішній борг; зовнішній борг; місцевий борг; місцеве запозичення; кредитування бюджету.

Завдання 1. На основі опрацювання Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 № 2456-VI заповнити таблицю з визначення термінів:

1.	Управління бюджетними коштами		А. операції з отримання до бюджету АРК чи міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування бюджету АРК чи міського бюджету
2.	Місцевий борг		Б. перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету та поверненням кредитів до бюджету)
3.	Дефіцит бюджету		В. загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено місцевими гарантіями
4.	Фінансування бюджету		Г. надходження та витрати бюджету, пов'язані із зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, кошти від приватизації державного майна, зміна залишків бюджетних коштів, які використовуються для покриття дефіциту бюджету або визначення профіциту бюджету
5.	Міське запозичення		Д. загальна сума боргових зобов'язань АРК чи територіальної громади міста з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок місцевого запозичення
6.	Кредитування бюджету		Е. операції, пов'язані з отриманням державою кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування державного бюджету
7.	Гарантований АРК чи територіальною громадою міста борг		Є. операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету (повернення кредитів до бюджету).
8.	Гарантований державою борг		Ж. загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями

Державний борг						
Внутрішній борг						
1. Заборгованість за випущеними цінними паперами на внутрішньому ринку						
2. Заборгованість перед банківськими та іншими фінансовими установами						
Зовнішній борг						
1. Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій						
Європейське Співтовариство						
Європейський банк реконструкції та розвитку						
Європейський Інвестиційний Банк						
Міжнародний банк реконструкції та розвитку						
Міжнародний Валютний Фонд						
Фонд чистих технологій (МБРР)						
2. Заборгованість за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав						
Канада						
Німеччина						
Польща						
Росія						
США						
Франція						
Японія						
3. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ						
Cargill						
Chase Manhattan Bank Luxembourg S.A.						
Credit Agricole Corporate and Investment Bank						
Deutsche Bank AG London						
4. Заборгованість за випущеними цінними паперами на зовнішньому ринку						
ОЗДП 2013 року						
ОЗДП 2014 року						
ОЗДП 2015 року						
ОЗДП 2016 року						
ОЗДП 2017 року						
ОЗДП 2018 року						
ОЗДП 2019 року						
5. Заборгованість, не віднесена до інших категорій (МВФ)						
Гарантований державою борг						
Внутрішній борг						
1. Заборгованість за випущеними цін. паперами на внутріш-му ринку						

Державні цінні папери						
Облігації ДІУ (10 - річні)						
Облігації ДІУ (5 - річні)						
Облігації ДІУ (7 - річні)						
Облігації НАК "Нафтогаз України" (3- річні)						
Облігації Укравтодору (12 - місячні)						
Облігації Укравтодору (3 - річні)						
Облігації Укравтодору (5 - річні)						
2. Заборгованість перед банківськими та іншими фінансовими установами						
ВАТ "Державний експортно-імпортний банк України"						
ВАТ "Державний ощадний банк України"						
ПАТ АБ "Укргазбанк"						
3. Заборгованість, не віднесена до інших категорій (інші кредитори)						
Зовнішній борг						
1. Заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій						
Європейське співтовариство з атомної енергії						
Європейський банк реконструкції та розвитку						
Європейський Інвестиційний Банк						
Міжнародний банк реконструкції та розвитку						
Міжнародний Валютний Фонд						
2. Заборгованість за позиками, одержаними від органів управління іноземних держав						
Канада						
3. Заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ						
CENTRAL STORAGE SAFETY PROJECT TRUST						
Citibank, N.A., Deutsche Bank AG						
Citibank, N.A. London						
Credit Suisse International						
Deutsche Bank AG London						
UniCredit Bank Austria AG						
ВАТ "Газпромбанк"						
Державний банк розвитку КНР						
Експортно-імпортний банк Китаю						
Експортно-імпортний банк Кореї						
Сбербанк Росії						
5. Заборгованість, не віднесена до інших категорій (МВФ)						

Завдання 4. Використовуючи статистичні дані Міністерства фінансів України (*сайт Міністерства фінансів України → Дані та аналітика → Статистичний збірник*), визначити видатки на обслуговування державного боргу за останні п'ять років. Проаналізувати структурні зрушення та зробити висновки.

**Видатки на обслуговування державного боргу України,
20__-20__ рр.**

Роки	Видатки Державного бюджету України на обслуговування державного боргу, млн грн	Видатки Державного бюджету України, млн грн	Частка видатків на обслуговування державного боргу у видатках бюджету, %
20__			
20__			
20__			
20__			
20__			

Завдання 5. Визначити основні положення Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV щодо боргових цінних паперів держави та органів місцевого самоврядування.

Боргові цінні папери	Емітент	Інвестор	Особливості розміщення та погашення
Облігації внутрішніх місцевих позик			
Облігації зовнішніх місцевих позик			
Облігації внутрішніх державних позик України			
Облігації зовнішніх державних позик України			
Цільові облігації внутрішніх державних позик України			
Казначейські зобов'язання України			
Державний дериватив			

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність державного (місцевого) боргу.
2. Назвіть причини виникнення державного та гарантованого державою боргу.
3. Охарактеризуйте сучасний стан державного та гарантованого державою боргу в Україні.
4. Розкрийте основні складові середньострокової стратегії управління державним боргом в Україні.
5. Наведіть основні завдання діяльності Агентства з управління державним боргом України.

РЕКОМЕНДОВАНІ ЛІТЕРАТУРНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ АКТИ:

Навчальна література

1. Бюджетна складова реалізації домінуючих напрямів суспільного розвитку: монографія. Л.В. Лисяк та ін. ; за ред. Л. В. Лисяк. Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. 396 с.
2. Муніципальні фінанси: навч. посіб. за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.
3. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. за ред. В. В. Зубенка. ІБСЕД, проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». Київ, 2017. 184 с.
4. Шевчук І. Л., Черепанова В. О., Ставерська Т. О. Бюджетна система : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Харків : Іванченко І. С., 2015. 284 с.

Законодавчо-нормативні акти

5. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>
6. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 чер. 1996 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page>
7. Митний кодекс України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=92-15>
8. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>
9. Про Державний бюджет України на поточний рік : Закон України. *Голос України* або *Урядовий кур'єр*.
10. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 157-VIII. URL : http://zakon517.rada.gov.ua/laws/show/157_80502
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
12. Про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : інструкція затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15>

Ресурси мережі Інтернет

13. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.rada.gov.ua>
14. Державна казначейська служби України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua>
15. Міністерство фінансів України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.mf.gov.ua>
16. Децентралізація влади: веб-сайт. URL: <http://decentralization.gov.ua>

Навчальне видання

Бюджетна система

Мельник Ольга Іванівна

Методичні рекомендації

Формат 60x84 1/8. Ум.друк.арк 3,0
Тираж 25 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.